

Evert Hartman

De vloek van Polyfemos

δ

Voor Marijke en Jean-Louis

Copyright ©2021 Uitgeverij Dyslexion, Deventer

ISBN 9789463245319

NUR 284

Papier met FSC–certificaat

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Dyslexion, Postbus 583, 7400 AN Deventer

Dit boek verscheen eerder als reguliere uitgave bij Uitgeverij Lemniscaat b.v.

© Evert Hartman

Dit boek is uitgegeven in het lettertype Dyslexie.
Kijk op www.dyslexiefont.com voor meer informatie.

Voor meer informatie of bestellen
ga je naar www.dyslexion.nl

DEEL 1

1

‘Odysseus, wakker worden! Land!’

Odysseus schoot overeind en greep instinctief naar zijn zwaard.

‘Daarginds! Niet meer dan tien stadiën ver!’ De waarschuwing kwam van zijn vriend en vertrouweling Polites, een gespierde man met donker haar en waakzame ogen.

Met het deinende schip onder zijn voeten tuurde Odysseus voor zich uit en wat hij zag stelde hem niet gerust.

Steile rotsen staken hun pieken naar de hemel en sombere bossen bedekten de hellingen. Alleen dichterbij de kust glooiden heldergroene heuvels en vlak bij een baai blonk een nederzetting in de avondzon.

‘Komt me bekend voor’, zei Polites. ‘Als je ’t mij vraagt is dat Ismaros.’

Odysseus liet een zacht gefluit horen. ‘Ismaros van de Kikonen.’ Polites knikte. ‘Ik denk dat we maar een beetje uit de buurt moeten blijven.’

Odysseus gaf geen antwoord; Polites was een doorgewinterde krijger – dapper en voorzichtig tegelijk.

Hij had natuurlijk gelijk: de Kikonen waren harde vechters.

En nu Troje, de stad van hun bondgenoten, door Odysseus en de andere Achaiërs was verwoest, waren ze er waarschijnlijk niet vriendelijker op geworden. Maar de voorraad levensmiddelen in de schepen was na dagenlang rondzwerven in afwisselend mist en storm bijna op en er zat niet meer dan een bodempje water in de kruiken.

‘Zullen we maar doorvaren?’ vroeg Polites.

‘Nee.’ Odysseus’ antwoord kwam er zo vastbesloten uit dat Polites hem stomverbaasd aankeek. ‘Hoezo nee?’

Je bent toch niet zo gek om daar voor anker te gaan?

Die Kikonen zijn met duizenden.’ Op sarcastische toon

voegde hij eraan toe: ‘Of wou je naar die kerels toegaan en ze vriendelijk vragen: beste Kikonen, wij hebben jullie Trojaanse vrienden in de pan gehakt, maar nu hebben we honger. Willen jullie ons gastvrij ontvangen?’

Hij pakte Odysseus bij een arm. ‘Ben je nou nòg niet wakker? Dat redden we nooit, dat wordt een bloedbad!’

‘Wij zijn beter geoefend’, zei Odysseus.

‘Dat zal best! Maar wat doe je als ze je met tien man tegelijk op je nek springen?’

‘We hebben vers eten nodig’, zei Odysseus. ‘En water ook. Bovendien zijn de wijnkruiken bijna leeg.’

Polites snoof. ‘Vers eten, vers water, verse wijn... Straks zuipen we geen wijn, maar blóed, ons eígen bloed!’

Odysseus gaf geen antwoord en liet zijn blik over zijn schepen glijden. Twaalf ranke en snelle vaartuigen waren het, gebouwd van krachtig eikehout met schitterende blauwe boegen en bemand door vijfhonderd ervaren vechtjassen.

Samen met andere koningen, die het bevel voerden over tienduizenden Achaiërs, hadden ze de machtige vesting Troje bedwongen. Bijna tien jaar hadden ze erover gedaan om de stad klein te krijgen. Ten slotte hadden ze een handjevol mannen in een reusachtig houten paard de stad binnengesmokkeld; zij hadden branden gesticht en de poorten geopend voor de aanstormende Achaiërs.

‘Ik ben niet van plan me alsnog te laten vermoorden’, zei Polites.

‘Tien jaar oorlog vind ik welletjes. Ik wil naar huis.’

‘Ik ook’, antwoordde Odysseus droog. ‘Maar dat is nog tamelijk ver. We hebben extra voorraden nodig. De Kikonen hebben die voorraden.’ En op gezaghebbende toon:

‘Laat alle schepen koers zetten naar het land.’

Polites haalde zijn schouders op, maar hij protesteerde niet meer. Even later schalde zijn stem over het water.

Op de schepen ontstond beweging. Riemen sloegen het water; het strand van Ismaros kwam snel dichterbij. Odysseus schatte de afstand: nog vijf stadiën, nog drie, nog één stadie...

Zijn schip schuurde over de bodem. Nog voor het helemaal stil lag trok hij zijn zwaard en stak het in de richting van het land. ‘Nu!’

Luid klonk zijn bevel over het water en het werd onmiddellijk overgenomen door de anderen: ‘Nu!’

Met honderden tegelijk sprongen ze overboord, waadden naar

de kant en joegen het land op.

Totaal verrast vlogen de inwoners naar hun huizen om wapens te halen, maar ze waren te laat. Ze waren ook met veel te weinig om weerstand te bieden aan Odysseus' leger. Mannen werden neergemaaid, vrouwen en kinderen meegesleurd naar het strand, huizen in brand gestoken, schapen, koeien en geiten buitgemaakt, kruiken vol wijn naar de schepen gesleept.

Odysseus zelf trapte de deur van een woning in en stond plotseling oog in oog met een man in een lange, witte mantel, een voornaam uitziende vrouw en een jongen van een jaar of twaalf. Een priestergezin?

Hij hief zijn zwaard op, maar aarzelde toch.

'Ik ben Maron', zei de man in de mantel rustig. 'U kunt mij, mijn vrouw en mijn zoon doden. Maar dan zal ons bloed vloeien in het heiligdom van Apollo.'

Odysseus schrok. De machtige god Apollo? Als die zijn vijand werd zag het er slecht voor hem uit.

'Als u ons in leven laat, is dit mijn geschenk.' Maron pakte een geiteleren zak uit een lage nis en stak hem Odysseus toe.

'Wijn. Volle, milde wijn. De beste die er bestaat.'

Zonder iets te zeggen nam Odysseus de wijn aan, knikte en draaide zich om. Buiten schreeuwde hij een bevel:

'Dit huis staat onder mijn bescherming!'

Daarna sprong hij op een rotsblok en overzag het toneel.

Hij zag hoe tientallen bewoners radeloos op de vlucht gingen – de heuvels over, in de richting van de bergen. Het gaf hem een triomfantelijk gevoel, maar tegelijkertijd was het of er iets niet klopte. Waar waren die duizenden Kikonen? Was dit een hinderlaag? Hadden ze daar zelfs vrouwen en kinderen voor opgeofferd?

Een tijdlang bleef hij doodstil staan voor hij van de rots afkwam en terugliep naar het strand.

Daar trof hij een chaos aan van huilende kinderen, krijsende vrouwen en brullend vee.

** 1 stadie is 182 m, de lengte van de renbaan in Olympia.*

Daar dansten zijn mannen hun overwinningsdans; daar slachtten ze schapen en koeien, staken vuren aan en dronken wijn – geen kruiken, maar vaten vol.

Odysseus liep door tot vlak bij de oever. Zijn bevel klonk boven alles uit: ‘Inschepen, nu dadelijk! Neem mee wat je dragen kunt!’

Het was alsof niemand hem hoorde. Gillend van de lach sloegen ze elkaar op de schouders en barstten uit in gezang.

Samen met Polites liep Odysseus over het strand, deelde links en rechts schoppen uit en bulderde: ‘Zijn jullie doof? Hou op met dat gezuip! We moeten hier weg!’

De mannen gingen door met feesten alsof hun aanvoerder niet meer bestond. De vuren laaiden op, de lucht was vol van de geur van geroosterd vlees en op de maat van een dranklied werden nieuwe kruiken wijn aangesleept.

‘Ze zijn gek geworden!’ siste Odysseus. ‘Straks zijn ze laveloos. En als de Kikonen terugkomen kunnen we het wel vergeten!’

Het feestvieren ging echter onverminderd door, ook toen de zon achter de bergen verdween en de duisternis inviel. De mannen vraten zich vol en spoelden de brokken weg met stromen wijn. Daarna strekten ze zich uit in het zand en vielen in slaap.

Het was al ver na middernacht.

Odysseus probeerde zich te ontspannen, maar hij kon niet in slaap komen. Hij deed zijn scheenplaten af en knoopte ze even later weer vast; hij proefde van de wijn die hij van Maron gekregen had en ontdekte dat de priester niet had overdreven; hij staarde afwisselend naar de zwarte heuvels en de glinsterende zee; hij controleerde of zijn zwaard binnen handbereik lag.

Ten slotte stootte hij Polites aan. ‘Ik vertrouw het nog steeds niet.’

Van de kant van Polites klonk onverstaanbaar gemompel.

‘We moeten hier weg’, zei Odysseus met nadruk. ‘Vannacht nog. Maak ze allemaal wakker!’

Polites kwam overeind, wreef zijn ogen uit en overzag de chaos op het strand. ‘Die krijgen we niet wakker. Die hebben meer wijn gehad dan anders in een half jaar.’

‘Straks worden we allemaal afgeslacht’, gromde Odysseus.
‘Die kans bestaat inderdaad.’ In Polites’ toon was licht verwijt te horen.
‘Dan hadden we die Kikonen zeker niet moeten overvallen’, zei Odysseus korzelig.
‘Natuurlijk hadden we dat niet moeten doen. Nu krijgen we alleen maar ellende over ons heen. Alsof we bij Troje nog niet genoeg hebben gehad!’
Met nietsziende ogen staarde Odysseus in het duister. Het was waar – de oorlog om Troje was één brok ellende geweest: het toneel van meedogenloze gevechten en heldendaden, maar ook van intriges, achterdocht en jaloezie. Daar had Achilles roemrijke overwinningen behaald voor hij als een held was gesneuveld. Maar daar was Ajax, een van de aanvoerders, van Odysseus’ vriend tot zijn vijand geworden.
Polites vroeg: ‘Waar denk je aan?’
‘Aan Achilles en Ajax.’
‘Dat kan ik me voorstellen’, antwoordde Polites.
‘Mannen als Ajax en Achilles vergeet je niet. Zonder hen was Troje niet gevallen. De goden hadden hen bijna onkwetsbaar en onoverwinnelijk gemaakt.’ Op peinzende toon voegde hij eraan toe: ‘Toch zijn ook zij afgedaald in het schimmenrijk van de doden.’
Odysseus knikte.
‘Voel je je schuldig?’
Odysseus wist wat zijn vriend bedoelde. Hij had met Ajax een laaiende ruzie gehad over het bezit van Achilles’ wapens. Hij had gewonnen, waarna Ajax zich uit pure woede en teleurstelling in zijn zwaard had gestort.
‘Aan de dood van Achilles kon je natuurlijk niets doen’, ging Polites verder. ‘Maar misschien had je zijn wapens toch beter aan Ajax kunnen geven.’
‘Waarom?’ vroeg Odysseus geprikkeld. ‘Had ik er soms minder recht op? De godin Athene heeft waarachtig zelf bepaald dat ik ze mocht hebben!’
‘Ik zeg niet dat je er geen recht op had. Maar als je die wapens

had afgestaan was Ajax nog in leven geweest. Dan was hij nog steeds je vriend geweest.'

'Aan kerels die je altijd hun zin moet geven om hun vriend te blijven heb je niks', antwoordde Odysseus. 'En hoe kon ik weten dat Ajax zich van het leven zou beroven!'

Er viel een stilte tot Polites vroeg: 'Wat betekende de vriendschap met Ajax voor jou?'

Odysseus gaf geen antwoord. Hij zei niet dat hij er stapels goud voor over had als hij Ajax terug zou kunnen halen uit het dodenrijk; dat die hele wapenrusting hem nu gestolen kon worden!

'Vriendschap is het belangrijkste wat er is', zei Polites.

'Dat weet ik', antwoordde Odysseus. 'Maar dat wil niet zeggen dat rechtvaardigheid onbelangrijk is. En nu wil ik er niet meer over praten.' Hij sloeg zijn mantel vaster om zich heen en tuurde naar de donkere heuvels.

Er was niets te zien of te horen. Maar de nacht duurde nog lang. De Kikonen hadden tijd genoeg voor een overval.

De Kikonen kwamen niet in de nacht, ze kwamen de volgende morgen. Honderden waren het er, nee duizenden – ontelbaar als bloemen in de lente. Met een doordringend gehuil vielen ze de Achaiers aan. Lansen suisden door de lucht en maakten onmiddellijk slachtoffers. Paardehoeven dreunden en strijdwegens kwamen aanstormen.

Odysseus zag meteen dat ze geen schijn van kans hadden.

Hij had geen paarden en strijdwegens, hij had alleen een leger van straalbezopen kerels, die wezenloos van schrik overeind waggelden en elkaar compleet in de weg liepen.

Hij zag ook dat het voor vluchten te laat was en dat er maar één mogelijkheid overbleef: zich verdedigen, met de moeder wanhoop.

Hij vloog heen en weer en brulde: 'Slagorde! Slagorde!'

Het duurde veel te lang voor zijn bevel tot de Achaiers doordrong. Ze hadden zelfs nauwelijks het benul om hun scheenplaten vast te maken.

De Kikonen rukten op in de richting van het strand.
Schilden en lansen blonken. Hun strijdgehuil werd oorverdovend.
‘Bij Zeus en Poseidon, slagorde!’ donderde Odysseus.
Eindelijk gehoorzaamden de soldaten. En plotseling stonden er twaalf groepen, gewapend met zwaarden en speren.
Heel even schenen de Kikonen te aarzelen; heel even ook verstomde hun gekrijs. Toen stormden ze naar voren.
De Achaiers hadden het vaker meegemaakt. En zelfs met hoofden die tolden van de drank wisten ze wat ze moesten doen: wachten op het bevel van hun aanvoerder.
Met gevelde lansen raasden de Kikonen op hen af. Tot het punt waar ze onmogelijk meer konden stoppen.
Toen riep Odysseus één woord: ‘Sluit!’
Als één man sprongen de soldaten achter elkaar en plotseling waren de breed opgestelde slagordes veranderd in smalle rijen waar de Kikonen tussendoor vlogen.
‘Nu!’ bulderde Odysseus.
Zijn mannen maakten een kwart slag en hakten er met hun zwaarden op los. De Kikonen raakten in paniek, wilden omkeren, maar werden onder de voet gelopen.
Gillend probeerden ze te ontsnappen, maar ze zaten in een val vol scherpe zwaarden en bronsgepunte speren.
Ze struikelden, vielen en stierven. Degenen die overbleven sloegen op de vlucht. Dat wil zeggen: de mannen van de eerste aanvalsgolf. Van dichtbij naderden verse troepen, voorgedaan door paarden en strijdagens.
Odysseus zag het gevaar en gaf nieuwe bevelen. Maar de Kikonen maakten geen fouten meer – hun aanval was beheerst en gedisciplineerd. De Achaiers verdedigden zich en de opwinding joeg de dranknevel uit hun hoofden. Daardoor kwam het dat ze niet in korte tijd als beesten werden afgemaakt. Integendeel, ze vòchten als beesten.
De hele morgen duurde de strijd, toen begonnen ze terrein te verliezen. Ze werden moe, de hitte van de zon bestookte hen en ze smoorden in zweet en stof.
Odysseus was overal. Zijn zwaard flitste onophoudelijk,